

Substantiva

označují jevy skutečnosti jako samostatná fakta,
tzn. označují osoby, zvířata, věci a jako substance pojaté děje a vlastnosti.

slovní druh: ohebný, plnovýznamový, ve větě má primárně funkci podmětu a předmětu

ml. kategorie: rod, (živ.), číslo, pád

typ deklinace: jmenná (substantivní), adjektivní (složená)

Deklinační typy jsou založeny na **rodovém principu**, řadí se k nim na základě koncovek N a Gsg.

Deklinace feminin

a) substantivní deklinace

vzor tvrdý: *žena*

1. kolísání mezi vzory *žena* a *růže*:

podvzor *skica* – D, Lsg. *-e/-i* (*Máňa, káča, gejša, ...*)

podvzor *sója* – N, A, V, Isg. *žena*, v ostatních pádech tvary podle vz. *růže* (*Trója, Levoča, ...*)

2. vzor měkký: *růže*

podvzor: *ulice*

Gpl. nulová koncovka (zejm. domácí na *-ice* a jednotlivá jména: *košile, chvíle, míle, ...*)

Gpl. *-í/-Ø* (většina jmen přejatých na *-ice* a jména na *-yně* (*ambice, kuchyně, ministryně*))

3. vzory s koncovkou nulovou: *píseň* a *kost* (velká homonymie koncovek)

kolísání mezi vzory *kost* a *píseň*:

Gsg., N, A, Vpl. *-i/-e* (*stati/statě*)

Dpl. *-em/-ím* (*pamětem/pamětím*)

Lpl. *-ech/-ích* (*pamětech/pamětích*)

Ipl. *-mi/-emi* (*loděmi/loděmi*)

pravidelná deklinace vz. *kost*: jména se sufixem *-ost* + *kost, věc, řeč*

zeměpisná jména: zakončená na *-v, -m*: v Gpl. *-i/-ě* (*Břeclavi/Břeclavě*)

Pozor!

ruce, nohy – v deklinaci duálové tvary

práce – D, L pl. spisovně *pracím*, *pracích*

Vánoce, Velikonoce – pomnožná subst.,

nepravidelné tvary: Dpl. *Vánocům*, Lpl. *Vánocích*,

Ipl. *Vánoci/Vánoce*

b) **adjektivní deklinace** (*bytná, původčí, Veselá,...*)

Deklinace neuter

a) **substantivní deklinace**

1. vzor tvrdý: *město*

Lsg. **-ě(-e)/-u**:

koncovka **-ě(-e)** je vývojově starší (starší slov. zásoba: v *hnízdě*, u sufixu *-dlo*:
v *jídle*, ustálené adv. výrazy: *na jaře*)

koncovka **-u** většinou u slov zakončených na veláru

Lpl. **-ích/-ách**:

koncovka **-ách**: u zdrodnělin: *o kolečkách*,

dubleta **-ích/-ách**: u sufixu *-sko, -isko* (*střediscích/střediskách*)

2. vzor měkký: *moře*

Gpl. **-í/-Ø**: koncovka nulová je u jmen se sufixem *-iště* (*sídlíšť*)

3. vzor *stavení*: velká homonymie tvarů

4. vzor *kuře*: smíšený – část tvarů jako typ měkký, část jako typ tvrdý

Pozor!

oči, uši, kolena, ramena - v deklinaci duálové tvary

zastarale *rámě* (vz. *kuře*)

dítě – v pl. rod ženský (vz. *kost*)

nebesa (vz. *město*), ale *na nebesích*

století – v pl. *století/staletí*

b) **adjektivní deklinace** (*nájemné, školné, ...*)